

EKOLOGIYA SOHASIDA DAVLAT BOSHQARUVI TUSHUNCHASI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.

O'zbekiston milliy universiteti

Ijtimoiy fanlar fakulteti yurisprudensiya

Yo'nalishi 4-bosqich b patok talabalari

1.Esonaliyev Iftixor zulfiorjon o'g'li

2.Isroilov Azizbek Sattoralievich

3.Isomiddinov Islombek Kamoliddin o'g'li

4.Kurbonov Abduvoxob Sharof o'g'li

Annotatsiya

Mazkur maqolada ekologiya sohasida davlat boshqaruvi tushunchasining mazmuni, uning ilmiy va nazariy asoslari hamda ekologik siyosatni amalga oshirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ekologik boshqaruvning asosiy tamoyillari, davlat organlarining ushbu jarayondagi o'zni hamda atrof-muhitni muhofaza qilish tizimining shakllanishi tahlil qilinadi. Maqolada ekologiya sohasida davlat boshqaruvining mohiyati va uning jamiyat barqaror rivojlanishidagi o'zni ilmiy nuqtai nazardan asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: ekologiya, davlat boshqaruvi, ekologik siyosat, atrof-muhitni muhofaza qilish, ekologik boshqaruv tizimi, ekologik tamoyillar, ekologik xavfsizlik.

KIRISH

Hozirgi davrda atrof-muhitni muhofaza qilish masalalari jahon miqyosida dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Sanoatning rivojlanishi, tabiiy resurslardan haddan tashqari foydalanish hamda urbanizatsiya jarayonining tezlashuvi ekologik muvozanatga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli tabiatni muhofaza qilish, ekologik xavfsizlikni

ta'minlash va tabiiy resurslardan oqilona foydalanishda davlat boshqaruvi muhim ahamiyat kasb etadi.

Ekologiya sohasida davlat boshqaruvi atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan samarali foydalanish va ekologik xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan davlat siyosati hamda boshqaruv mexanizmlarining majmuasini anglatadi. Ushbu jarayon davlat organlari faoliyati, ekologik qonunchilik, nazorat va monitoring tizimi orqali amalga oshiriladi. Ekologik boshqaruv tizimi nafaqat tabiatni muhofaza qilish, balki jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlashda ham muhim o'rin tutadi.

Bugungi kunda O'zbekistonda ekologiya sohasida davlat boshqaruvini takomillashtirish, ekologik siyosatni kuchaytirish va ekologik madaniyatni rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Shu sababli ekologiya sohasida davlat boshqaruvi tushunchasi va uning o'ziga xos xususiyatlarini ilmiy jihatdan o'rganish muhim ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

1. Ekologiya sohasida davlat boshqaruvi tushunchasi

Ekologiya sohasida davlat boshqaruvi atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda ekologik xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan davlat siyosati va boshqaruv faoliyatining muhim yo'nalishlaridan biridir. Ushbu boshqaruv jarayoni davlat organlari tomonidan qabul qilinadigan normativ-huquqiy hujjatlar, ekologik dasturlar hamda nazorat mexanizmlari orqali amalga oshiriladi.

Davlat boshqaruvining asosiy vazifasi tabiiy resurslardan foydalanish jarayonida ekologik muvozanatni saqlash, ekologik xavfsizlikni ta'minlash hamda jamiyatning barqaror rivojlanishiga erishishdan iboratdir. Shu maqsadda ekologiya sohasida davlat tomonidan turli ekologik dasturlar ishlab chiqiladi va amalga oshiriladi. Bunda davlat organlari, ilmiy tashkilotlar hamda jamoatchilik institutlari o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi.

Ekologik boshqaruv tizimi orqali tabiatni muhofaza qilish, ekologik monitoring olib borish, ekologik ekspertiza o'tkazish hamda ekologik nazoratni amalga oshirish kabi vazifalar bajariladi. Shu bilan birga, ekologiya sohasida davlat boshqaruvi ekologik siyosatni shakllantirish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash hamda tabiat va jamiyat o'rtasidagi muvozanatni saqlashga xizmat qiladi. Shu jihatdan ekologik boshqaruv tizimi barqaror rivojlanish tamoyillarini amalga oshirishning muhim vositalaridan biri hisoblanadi¹.

2. Ekologik boshqaruvning asosiy tamoyillari

Ekologiya sohasida davlat boshqaruvi ma'lum tamoyillarga asoslanadi. Ushbu tamoyillar ekologik siyosatni samarali amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Birinchi tamoyil – **tabiatni muhofaza qilish ustuvorligi tamoyili** hisoblanadi. Bu tamoyilga ko'ra, iqtisodiy faoliyat jarayonida ekologik xavfsizlik talablariga qat'iy rioya etilishi lozim. Iqtisodiy rivojlanish jarayonida ekologik muvozanatni saqlash muhim shart hisoblanadi.

Ikkinchi tamoyil – **tabiiy resurslardan oqilona foydalanish tamoyili**. Ushbu tamoyil tabiiy boyliklardan foydalanishda ularning qayta tiklanish imkoniyatlarini hisobga olish zarurligini anglatadi. Bu esa tabiiy resurslarning kelajak avlodlar uchun ham saqlanib qolishini ta'minlaydi.

Uchinchi tamoyil – **ekologik javobgarlik tamoyili**. Bu tamoyilga ko'ra, atrof-muhitga zarar yetkazgan shaxs yoki tashkilotlar belgilangan tartibda javobgarlikka tortiladi hamda yetkazilgan zarar qoplanishi lozim.

To'rtinchi tamoyil – **jamoatchilik ishtiroki tamoyili** bo'lib, unga ko'ra atrof-muhitni muhofaza qilish jarayonida aholining faol ishtiroki muhim ahamiyatga ega. Ekologik muammolarni hal etishda davlat va jamiyat hamkorligi muhim omil hisoblanadi.

¹ O'zbekiston Respublikasining "Tabiatni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni.

Mazkur tamoyillar ekologiya sohasida davlat boshqaruvi tizimining samarali ishlashiga xizmat qiladi hamda ekologik siyosatni amalga oshirishning muhim asosini tashkil etadi.

3. Ekologiya sohasida davlat boshqaruvining o'ziga xos xususiyatlari

Ekologiya sohasida davlat boshqaruvi boshqa sohalardagi boshqaruvdan ayrim jihatlar bilan farq qiladi. Avvalo, ushbu boshqaruv turi atrof-muhitni muhofaza qilish va ekologik xavfsizlikni ta'minlashga qaratilganligi bilan ajralib turadi.

Bundan tashqari, ekologik boshqaruv ko'plab davlat organlari va tashkilotlar faoliyatini o'z ichiga oladi. Masalan, ekologiya, sanitariya nazorati, suv resurslari, qishloq xo'jaligi va boshqa sohalarga oid davlat organlari ekologik boshqaruv tizimida muhim rol o'ynaydi. Ushbu organlar ekologik qonunchilikka rioya etilishini nazorat qilish, ekologik monitoringni amalga oshirish hamda ekologik muammolarni bartaraf etishga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqish bilan shug'ullanadi.

Yana bir muhim xususiyat shundaki, ekologiya sohasida davlat boshqaruvi uzoq muddatli strategik maqsadlarga asoslanadi. Chunki ekologik muammolarni hal etish ko'pincha uzoq vaqt talab qiladi. Shu sababli ekologik boshqaruv tizimi barqaror rivojlanish tamoyiliga tayanadi hamda ekologik siyosatni amalga oshirishda ilmiy yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi.

Ekologiya sohasida davlat boshqaruvining asosiy vazifalari

№	Asosiy yo'nalish	Mazmuni
1	Atrof-muhitni muhofaza qilish	Tabiiy muhitni saqlash va ekologik muvozanatni ta'minlash
2	Ekologik nazorat	Korxonalar va tashkilotlarning ekologik talablarga rioya etishini nazorat qilish
3	Ekologik monitoring	Atrof-muhit holatini muntazam kuzatish va tahlil qilish

4	Ekologik ekspertiza	Loyihalarning ekologik xavfsizlik talablariga mosligini baholash
5	Ekologik ta'lim va targ'ibot	Aholining ekologik madaniyatini oshirish

XULOSA

Ekologiya sohasida davlat boshqaruvi atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda ekologik xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan muhim boshqaruv faoliyatidir. Ushbu boshqaruv tizimi ekologik siyosatni amalga oshirish, ekologik nazoratni tashkil etish hamda ekologik monitoringni olib borish orqali tabiat va jamiyat o'rtasidagi muvozanatni saqlashga xizmat qiladi.

Ekologik boshqaruvning samarali amalga oshirilishi ekologik tamoyillarga amal qilish, davlat organlari faoliyatini muvofiqlashtirish hamda jamoatchilik ishtirokini ta'minlash bilan bevosita bog'liqdir. Shu sababli ekologiya sohasida davlat boshqaruvini takomillashtirish, ekologik qonunchilikni rivojlantirish hamda ekologik madaniyatni oshirish barqaror rivojlanishni ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining **"Tabiatni muhofaza qilish to'g'risida"**gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining **"Ekologik nazorat to'g'risida"**gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi rasmiy ma'lumotlari.
4. Abdug'aniev A. **Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish asoslari**. Toshkent, 2020.
5. Yusupov B. **Ekologiya va barqaror rivojlanish asoslari**. Toshkent, 2019.